

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра початкової освіти

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ІЗ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
ОКРЕМИХ МЕТОДИК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

Ступінь вищої освіти: **бакалавр**

Галузь знань: **01 Освіта / Педагогіка**

Спеціальність: **013 Початкова освіта**

Освітньо-професійна програма: **Початкова освіта. Інклюзивна освіта**

Початкова освіта. Іноземна мова

Початкова освіта. Християнська етика

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ ННІ СПМО

Голова Вченої ради ННІ СПМО

Федорова О.В.

(протокол № 7 від 17.03.2021 р.)

Мелітополь – 2021 р.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену із педагогіки, психології та окремих методик початкової освіти / Укладачі: С.М.Дубяга, Ю.М.Шевченко, В.В.Чорна, В.В.Гузь, Т.В.Фефілова, Саєнко Ю.О. Мелітополь, МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2020. 48 с.

Рецензенти:

Барбашова І.А., доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету (м. Бердянськ)

Лупінович С.М., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та методик навчання КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя)

Затверджено на засіданні кафедри початкової освіти (протокол №8 від 18 лютого 2021 року).

Ухвалено на засіданні навчально-методичної комісії ННІ СПМО (протокол №3 від 22 лютого 2021 р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Головним завданням вступного екзамену з педагогіки та фахових методик початкової освіти є перевірка якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого бакалаврського рівня. Одночасно він має на меті виявлення їх готовності до активної участі у реформуванні початкової школи, пошуку найбільш ефективних методів педагогічної діяльності в умовах переходу до особистісно-орієнтованої парадигми освіти, що передбачає нові підходи до всіх напрямів її здійснення.

Програмою екзамену передбачено його комплексний характер, оскільки він охоплює питання з педагогіки, психології та фахових методик початкового навчання («Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі», «Методика навчання математичної освітньої галузі», «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»», «Методика навчання технологічної освітньої галузі», «Методика навчання здоров'язбережувальної освітньої галузі», «Методика навчання мистецької освітньої галузі»).

У процесі комплексного кваліфікаційного екзамену перевіріці підлягають:

- знання про основні вимоги до навчальних досягнень молодших школярів за роками навчання;
- знання нових цілей навчання молодших школярів у процесі вивчення предметних методик в контексті модернізації початкової освіти;
- знання про загальні особливості використання сучасних навчальних методів на різних уроках в початковій школі;
- уміння знайомити учнів з основними поняттями, законами, властивостями і способами дій, що вивчаються в початковому курсі предметних методик за змістовими лініями Державного стандарту загальної початкової освіти та навчити молодших школярів використовувати їх на практиці;
- уміння формувати систему знань, умінь і навичок у різних курсах предметних методик відповідно до результатів навчання за змістовими лініями Державного стандарту загальної початкової освіти;
- комплекс умінь пов'язаний із завданнями вивчення, змісту та особливостей побудови кожного з курсів методик початкового навчання відповідно до вимог Державного стандарту загальної початкової освіти;
- уміння організовувати навчально-виховний процес у початковій школі в умовах здоров'язбереження молодших школярів;
- знання і вміння організації виховної роботи на уроках та в позаурочній діяльності в початковій школі;
- знання та вміння про вимоги до усного і писемного мовлення молодших

школярів та критерії оцінювання їх знань, умінь і навичок учнів за різними навчальними предметами початкової школи;

- уміння добирати до різних уроків у початковій школі ефективні засоби, форми і методи навчання;
- уміння формулювати освітні цілі з кожного предмета початкової школи, досягати й оптимально переосмислювати їх під час навчання;
- уміння аналізувати основний методичний апарат підручників та розширювати його завданнями, спрямованими на розвиток логічного мислення, у тестовій формі, диференційованих, на вибір і самооцінку тощо;
- уміння аналізувати методичні посібники з метою виявлення їх доцільності та відповідності рівню засвоєння обов'язкових знань та вмінь учнів;
- уміння здійснювати розвиток розумових здібностей молодших школярів на уроках та в позаурочній діяльності;
- уміння оцінювати результати діяльності учнів у відповідності з критеріями навчальних досягнень учнів початкової школи.

Компетентності (за освітньою програмою):

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності

ФК 2. Здатність працювати з інформацією і знаннями з методик та інноваційних технологій в галузі початкової освіти

ФК 3. Здатність планувати психолого-педагогічну діяльність, усвідомлювати мету та конкретизувати її у завданнях

ФК 4. Здатність здійснювати навчання та виховання учнів відповідно до психолого-педагогічних закономірностей і принципів організації сучасного освітнього простору (в т.ч. інклюзивного простору)

ФК 5. Здатність визначати зміст, основні форми та методи навчально-

виховної роботи.

ФК 11. Здатність застосовувати знання при вирішенні складних задач і проблем у процесі навчання або у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

ФК 12. Здатність до моделювання уроків за різними навчальними технологіями, використання сучасних методів і методичних прийомів навчання на уроках у початкових класах.

ФК 13. Здатність планувати, аналізувати і проводити навчально-виховну діяльність, спрямовану на розвиток особистості в початкових закладах освіти.

ФК 14. Здатність ефективного використання наявних та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси

ФК 15. Здатність користуватися науковою, навчально-методичною та довідковою літературою з актуальних питань сучасної початкової школи.

ФК 17. Здатність до організації взаємодії з профільними фахівцями щодо планування освітнього процесу

ФК 18. Здатність до організації та проведення педагогічної діагностики учня

ФК 19. Здатність до здійснення освітнього процесу

ФК 20. Здатність до використання в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти

ФК 21. Здатність до використання у освітньому процесі методик навчання освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти в інклюзивному класі

ФК 22. Здатність до організації взаємодії з батьками в різних формах

ФК 23. Здатність до створення безпечних, та психологічно комфортних умов освітнього процесу

ФК 24. Здатність до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів

ФК 25. Здатність до врахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів, в тому числі обдарованих дітей, дітей, які мають особливі освітні потреби

Програмні результати навчання

ПРН 1. Наполегливо досягати поставленої мети, прагнути до постійної та систематичної роботи, спрямованої на вдосконалення професійно-педагогічної майстерності та якісно виконувати роботу у професійній сфері.

ПРН 2. Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й

характеризувати факти і явища державною мовою.

ПРН 3. Грамотно розробляти матеріали занять та їх викладати відповідно до вимог початкової школи.

ПРН 4. Використовувати новітні освітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання.

ПРН 6. Впроваджувати прийоми мотивації, самомотивації на шляху до досягнення спільної мети, виявляти вміння адаптувати свою поведінку до прийняття системи цінностей іншого.

ПРН 7. Бути творчою та креативною особистістю, підвищувати рівень педагогічної культури.

ПРН 8. Працювати нетрадиційно, усувати формалізм і одноманітність у роботі.

ПРН 9. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички в професійно-педагогічній діяльності.

ПРН 10. Користуватися сучасними педагогічними технологіями при підготовці і проведенні навчально-виховного процесу початкової школи.

ПРН 11. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН 12. Застосовувати знання при вирішенні складних задач і проблем у процесі навчання або у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

ПРН 16. Володіти новими інноваційними технологіями у професійній сфері.

ПРН 17. Здатність застосовувати сучасні підходи до навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів під час планування освітнього процесу

ПРН 19. Проектувати програми спільної діяльності учня й учителя на уроках у початковій школі в умовах упровадження нових педагогічних технологій.

ПРН 20. Застосовувати знання при вирішенні складних задач і проблем у процесі навчання або у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ПРН 22. Використання сучасних методів і методичних прийомів навчання на уроках у початкових класах.

ПРН 24. Здатність до організації освітнього процесу з використанням сучасних педагогічних технологій інклюзивної освіти.

ПРН 25. Здатність реалізовувати сучасні методики навчання освітніх галузей, передбачених Державним стандартом початкової освіти, під час проектування уроку

ПРН 27. Реалізовувати сучасні методики навчання освітніх галузей, передбачених Державним стандартом початкової освіти, під час проектування уроку в інклюзивних класах

ПРН 28. Здатність організовувати та залучати учасників освітнього процесу до створення здоров'язбережувального освітнього середовища, середовища, яке зорієнтоване на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінок дозволяють зробити висновок відносно рівня підготовки випускника університету та відповідності його майбутній спеціальності. При цьому виявляються обсяг знань, їх системність, рівень засвоєння, вміння застосовувати при виконанні практичних завдань.

Рівень підготовки фахівців визначається середнім балом, який складається на основі оцінювання знань випускника з педагогіки, психології та методик початкової освіти та сформованості вмінь практичного застосування знань.

Підсумковим контролем атестації є екзамен, де здобувач вищої освіти має набрати максимальну кількість балів – 100. Форма проведення екзамену – письмова, білети містять 100 тестів.

Кожен тест оцінюється в один бал. Сума складає 100 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	

ПЕДАГОГІКА

Педагогіка як наука

Предмет і завдання педагогіки. Категорії педагогіки: виховання, освіта, навчання, розвиток і формування особистості. Основні етапи розвитку педагогічної науки: народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка. Джерела педагогічної теорії: педагогічна спадщина минулого, сучасні науково-педагогічні дослідження, передовий педагогічний досвід.

Система педагогічних дисциплін: загальна педагогіка (основи педагогіки, теорія виховання, теорія освіти і навчання, школознавство); історія педагогіки, вікова педагогіка, корекційна педагогіка, галузеві педагогіки, методики викладання окремих предметів, соціальна педагогіка, порівняльна педагогіка.

Зв'язки педагогіки з іншими науками (суспільними, біологічними, психологічними та ін.).

Напрями зарубіжної педагогіки: педагогіка неопозитивізму, педагогіка екзистенціалізму, педагогіка неотомізму, експериментальна педагогіка, педагогіка ноосфери.

Дослідження педагогічних явищ і процесів

Сутність науково-педагогічного дослідження. Фундаментальні та прикладні педагогічні дослідження. Актуальні проблеми педагогіки, що потребують дослідження. Вимоги до результатів науково-педагогічного дослідження. Критерії ефективності науково-педагогічного дослідження.

Методологія та методика педагогічного дослідження.

Методи науково-педагогічного дослідження: емпіричні методи (педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, психолого-педагогічний експеримент, вивчення шкільної документації та учнівських робіт, метод рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, соціометрія, психолого-педагогічне тестування); теоретичні методи (аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, класифікація, узагальнення, абстрагування, конкретизація); математичні і статистичні методи дослідження (реєстрування, ранжування, шкалування, моделювання).

Науково-категоріальний апарат педагогічного дослідження: його проблема, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання. Послідовність етапів організації і проведення науково-педагогічного дослідження: визначення проблеми дослідження; вивчення встановлених наукою фактів, положень, висновків; вивчення шкільної практики; формулювання гіпотези дослідження; виконання експериментальної роботи; зіставлення експериментальних даних з масовою практикою; узагальнення результатів, формулювання наукових висновків, доведення або спростування гіпотези; оформлення результатів дослідження, їх впровадження.

Мета і завдання виховання особистості

Проблема мети виховання в педагогіці. Соціальна зумовленість мети виховання. Характеристика всебічного і гармонійного розвитку дитини як ідеалу цивілізованого суспільства.

Мета національного виховання. Ідеал національного виховання в працях українського педагога Г.Ващенко. Ідеологічні орієнтації мети національного виховання на сучасному етапі розвитку держави. Державне законодавство про мету виховання.

Основні напрями всебічного розвитку особистості. Характеристика складових виховання – розумового, морального, трудового, естетичного, фізичного, громадянського, правового, економічного, екологічного, статевого. Комплексний підхід до вирішення завдань виховання.

Зарубіжна педагогіка (педагогіка неопозитивізму, прагматизму, екзистенціалізму, неотомізму, гуманістична педагогіка) про мету виховання.

Розвиток та формування особистості

Людина як організм, індивід, особистість, індивідуальність. Поняття про розвиток людини, формування її особистості. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості.

Чинники формування особистості.

Спадковість і розвиток. Природні задатки як передумова розвитку людини. Проблема успадкування спеціальних задатків, моральних якостей.

Вплив середовища на розвиток і формування особистості. Види середовища: природне (географічне) і соціальне; мегасередовище, макросередовище, мезосередовище, мікросередовище. Соціалізація людини.

Виховання – визначальний чинник формування особистості. Роль виховання в розвитку успадкованих фізичних і психічних особливостей, у корегуванні впливів середовища. Залежність виховання від рівня розвитку особистості. Зони актуального і найближчого розвитку особистості.

Діяльність як чинник розвитку особистості. Основні види діяльності. Активність як умова розвитку особистості.

Зарубіжні теорії розвитку особистості: біологічний, соціологічний, біосоціологічний напрями.

Вікові особливості розвитку дітей та учнів

Проблема визначення вікових періодів розвитку особистості в педагогіці. Сучасна вікова періодизація. Педагогічні критерії визначення вікових періодів. Кризовий характер переходу від попереднього до наступного вікових періодів. Сенситивні періоди розвитку особистості.

Педагогічна характеристика періодів немовляти, раннього дитинства, дошкільного віку. Психологічна готовність дитини до навчання в школі.

Педагогічна характеристика учнів молодшого шкільного, середнього

шкільного (підліткового) та старшого шкільного (раннього юнацького) віку.

Сутність явища акселерації. Наукові теорії пояснення акселерації: геліогенна, гетерозії, урбанізації, нітритивна, опромінювання. Процес ретардації, причини, що його спричиняють.

Індивідуальні особливості учнів: темперамент, здібності, характер, інтерес, потреби, схильності.

Дидактика як галузь педагогіки

Дидактика як теорія освіти і навчання. Об'єкт і предмет дидактики. Функції дидактики. Завдання дидактики. Історія становлення та розвитку дидактики.

Основні категорії дидактики: освіта (загальна, політехнічна, професійна), зміст освіти, знання, уміння, навички, навчання, викладання, учіння, закономірності навчання, принципи навчання, методи навчання, форми організації навчання, моніторинг якості навчання, технологія навчання.

Система дидактичних дисциплін: загальна дидактика, вікова дидактика, галузева дидактика, часткові дидактики.

Зв'язки дидактики з іншими науками (суспільними, психологічними, біологічними та ін.).

Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.

Сутність процесу навчання

Поняття процесу навчання. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини: загальна закономірність пізнання об'єктивної дійсності, спільне та відмінне в науковому та навчальному пізнанні, рушійні сили процесу навчання.

Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна, функція самовдосконалення особистості.

Структура процесу навчання: викладання, учіння; цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний (методичний, процесуальний), контрольно-регулювальний, оцінно-результативний компоненти.

Діяльність вчителя в процесі навчання: планування, організація та здійснення навчальної діяльності, стимулювання активності учнів, контроль за навчальним процесом та його регулювання, аналіз результатів діяльності, внесення коректив.

Зміст освіти

Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти: знання про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності (уміння та навички особистості); досвід творчої діяльності; досвід ціннісного ставлення до довколишнього світу.

Історичний характер змісту освіти. Теорії формування змісту освіти: формальної освіти, матеріальної освіти, дидактичного прагматизму (утилітаризму), структуралізму, проблемно-комплексного навчання.

Сучасні вимоги до відбору змісту освіти. Оновлення змісту освіти в умовах

реформування школи.

Державний стандарт загальної середньої освіти. Нормативні документи змісту освіти: навчальний план (базовий, типовий, робочий), навчальні програми, підручники і навчальні посібники.

Закономірності й принципи навчання

Поняття закономірностей педагогічного процесу. Загальні закономірності навчання. Часткові (конкретні) закономірності навчання: дидактичні (змістовно-процесуальні), гносеологічні, психологічні, кібернетичні, соціальні, організаційні.

Закони дидактики як вищий рівень узагальнення залежності між явищами процесу навчання.

Поняття принципів навчання. Різні підходи до класифікації принципів навчання. Правила навчання.

Характеристика традиційних принципів навчання та нетрадиційних принципів навчання.

Взаємозв'язок принципів навчання.

Методи навчання

Поняття методів навчання. Діалектика взаємозв'язку методів з іншими компонентами процесу навчання. Об'єктивна та суб'єктивна частина методу навчання. Функції методів навчання: стимуляційно-мотиваційна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна, контрольно-коригувальна. Прийом як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелом знань, характером пізнавальної діяльності учнів, ступенем керівництва навчальною роботою, дидактичною метою, зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю, на основі цілісного діяльнісного підходу до процесу навчання; бінарні та полінарні класифікації методів навчання.

Поняття про засоби навчання. Характеристика засобів навчання, особливості їх застосування в навчальному процесі.

Форми навчання

Поняття форм навчання. Класифікація форм навчання за кількістю учнів, місцем навчання, часом проведення, дидактичною метою, ступенем складності, тривалістю навчання. Генезис систем навчання: індивідуальна, індивідуально-групова, групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, віннетка-план, батавія-план, дальтон-план, бригадно-лабораторна, «колективний спосіб навчання», план Трампа. Характеристика класно-урочної системи навчання в сучасній загальноосвітньої школі.

Урок як провідна форма навчання. Вимоги до уроку: загальні, дидактичні, виховні, розвивальні, санітарно-гігієнічні.

Типи і структура уроків: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь

і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок.

Нестандартні уроки: інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом, уроки-ділові ігри, уроки-рольові ігри, уроки-конференції, уроки-змагання, уроки-диспути, уроки-пошуки, уроки-психотренінги тощо.

Організація навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна, індивідуальна робота.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої і безпосередньої підготовки вчителя до уроку.

Позаурочні форми навчання: семінарські заняття, практикуми, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки, домашня навчальна робота, консультації.

Моніторинг навчальних досягнень учнів

Предмет і функції моніторингу навчальних досягнень учнів. Принципи моніторингу успішності навчання: індивідуальний характер, систематичність, різноманітність форм проведення, всебічність, об'єктивність, порівнянність, адекватність, прогностичність, гласність, диференційованість. Етапи здійснення моніторингу якості навчання. Складові моніторингу навчальних досягнень: перевірка, оцінювання та облік успішності навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Перевірка навчальних досягнень молодших школярів.

Критерії та норми оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів за 12-бальною шкалою. Види оцінювання: поточне, тематичне, підсумкове. Облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Неуспішність учнів і шляхи її подолання.

Сутність процесу виховання. Принципи організації виховного процесу

Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Рушійні сили виховного процесу. Зовнішні та внутрішні протиріччя. Компоненти виховного процесу: мета, завдання, зміст, методи, форми, засоби.

Мета виховання – формування стійкої, творчої, самостійної особистості, здатної в нових соціально-економічних умовах вносити значний вклад у перетворення суспільного життя та самовдосконалення, шляхом повного розвитку духовних якостей та фізичних сил, природних здібностей та дарувань кожної особистості.

Структура виховного процесу. Двосторонній характер виховання.

Принципи виховання: цілеспрямованість виховання, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід у вихованні, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання

поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальний підхід у вихованні, системність послідовності і наступності у вихованні, єдність педагогічних вимог сім'ї та громадськості.

Виховання та самовиховання – дві сторони єдиного процесу формування особистості. Етапи педагогічного керівництва самовихованням учнів. Прийоми самовиховання.

Поняття про перевиховання. Структура перевиховання. Критерії вихованості.

Методи виховання

Поняття про методи виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Прийоми виховання.

Класифікація методів виховання, в основу якої покладено цілісну структуру діяльності особистості.

Методи формування свідомості особистості: словесні – роз'яснення, бесіда, лекція, диспут; метод прикладу.

Методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки: педагогічна вимога, громадська думка, вправлення, привчання, доручення, створення виховуючи ситуацій.

Методи стимулювання поведінки і діяльності особистості: змагання, заохочення, покарання.

Орієнтовна програма вивчення особистості учня та учнівського колективу.

Основні напрями виховної роботи в школі

Розумове виховання школярів. Завдання розумового виховання. Критерії розумового виховання. Формування наукового світогляду.

Сутність моралі і моральності. Єдність загальнолюдських і національних цінностей у моральному вихованні.

Сутність фізичного виховання, його зміст. Основні засоби та методи фізичного виховання. Організація фізичного виховання в школі.

Поняття про естетичне виховання, його основні завдання. Екранна культура (кіно, телебачення, відео) як засіб естетичного виховання.

Трудова підготовка та трудове виховання підростаючого покоління. Передумови реалізації трудового виховання в процесі урочної та позаурочної діяльності.

Виховання учнівського колективу

Поняття про колектив і процес його формування. Види дитячого колективу.

Виховні функції учнівського колективу (організаційна, виховна, стимулююча).

Стадії розвитку колективу (за А.С. Макаренком).

Закони існування колективу. Педагогічне керівництво процесом формування колективу.

Органи учнівського самоврядування.

Особливості саморозвитку особистості в колективі.

Методика колективних творчих справ як технологія особистісно орієнтованого виховання молодших учнів. Етапи підготовки та проведення колективної творчої справи.

Організаційні форми виховної роботи

Специфіка позакласної та позашкільної роботи з молодшими школярами.

Масові форми виховної роботи: читацькі конференції, тематичні вечори, зустрічі з видатними людьми краю; Групові форми виховної роботи: класна година, гуртки художньої самодіяльності, випуск стіннівок, екскурсії, походи. Індивідуальні форми виховної роботи: позакласне читання, колекціонування, моделювання, гра на музичних інструментах, малювання, вишивання.

Позашкільні заклади в системі освіти і виховання: палаци та будинки дитячої творчості, дитячо-юнацькі центри міжнародного співробітництва, дитячі театри, центри науково-технічної творчості, школи образотворчого мистецтва, центри юних техніків, дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячі бібліотеки.

Формальні та неформальні молодіжні групи.

Характеристика дитячих громадських організацій.

Теоретичні засади управління загальною освітою в Україні

Принципи управління сучасною освітою: науковості, демократизації, гуманізації, цілеспрямованості, плановості, оптимізації, об'єктивності, поєднання колегіальності з персональною відповідальністю.

Система органів державного управління освітою відповідно до закону «Про освіту в Україні».

Характеристика діяльності Міністерства освіти і науки України як центрального органу державного управління освітою. Зміст діяльності відділів освіти місцевих органів державної виконавчої влади.

Органи громадського самоврядування в системі освіти: загальні збори колективу, рада навчально-виховного закладу; районна, міська, обласна конференції працівників освіти; всеукраїнський збір працівників освіти.

Інспектування загальноосвітнього закладу.

Управління загальноосвітнім навчальним закладом

Управлінські органи школи.

Органи колегіального управління школою (конференція, рада школи, педагогічна рада, нарада при директорові, його заступниках).

Адміністрація школи (директор, його заступники з навчальної, виховної та господарської роботи).

Органи громадського самоврядування (учнів, учителів, батьків).

Особливості управлінської діяльності в сучасній школі.

Методи управління в сучасній школі: вербальні, ілюстративно-показникові, техніко-технологічні.

Планування роботи школи

Принципи планування роботи школи.

Завдання перспективного планування діяльності школи.

Річне планування діяльності школи. Структура річного плану роботи школи.

Поточне планування діяльності школи.

Особливості внутрішкільного контролю. Види, форми і методи внутрішкільного контролю.

Методична робота в школі

Значення методичної роботи для підвищення рівня професійної підготовки вчителя. Основні напрями методичної роботи в сучасній школі.

Форми підвищення кваліфікації вчителів: індивідуальні, колективні.

Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників.

Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки. Критерії педагогічних інновацій.

ПСИХОЛОГІЯ

Предмет психології, її завдання і методи досліджень.

Поняття про психіку. Психологія як наука. Галузі психології. Вища нервова діяльність – фізіологічна основа психіки. Значення психології для навчання та виховання. Методи психологічних досліджень.

Свідомість. Свідомість як вища форма відображення об'єктивної дійсності. Роль мови. Структура свідомості. Єдність свідомого і несвідомого у психіці людини.

Увага. Поняття про увагу, її значення. Види уваги. Властивості уваги. Неуважність, її види, боротьба з нею. Особливості уваги молодших школярів.

Діяльність. Поняття про діяльність. Структура діяльності. Види навичок, етапи та умови їх формування. Класифікація звичок, умови їх формування. Види діяльності.

Спілкування. Спілкування як особливий вид діяльності. Функції спілкування. Засоби спілкування. Бар'єри у спілкуванні. Умови, що сприяють встановленню контакту між співрозмовниками.

Особистість. Поняття про особистість. Аналіз факторів, що впливають на процес формування особистості. Структура особистості.

Темперамент. Поняття про темперамент. Види темпераментів і типи нервової системи. Психологічна характеристика темпераментів. Врахування типів темпераментів у навчально-виховній роботі.

Характер. Поняття про характер. Закономірності формування рис характеру. Класифікація рис характеру. Національні риси характеру.

Здібності. Поняття про здібності. Природа здібностей. Умови розвитку здібностей. Види здібностей.

Емоції та почуття. Поняття про емоції і почуття, їх значення. Форми прояву емоцій і почуттів. Види почуттів. Розвиток почуттів і емоцій у дітей.

Воля. Поняття про волю, її значення. Аналіз вольової дії. Вольові якості особистості. Розвиток і виховання волі у дітей.

Відчуття. Поняття про відчуття. Аналізатори як органи відчуттів. Види відчуттів. Властивості відчуттів.

Сприймання. Поняття про сприймання. Властивості сприймання. Види приймання. Особливості сприймання молодших школярів. Розвиток сприймання і спостережливості у дітей.

Пам'ять. Поняття про пам'ять, значення пам'яті. Види пам'яті. Процеси пам'яті. Умови успішного запам'ятовування, збереження, відтворення інформації. Особливості пам'яті молодших школярів.

Мислення. Поняття про мислення. Фізіологічна основа мислення. Мислительні операції, форми і види мислення. Індивідуальні особливості мислительної діяльності. Особливості мислення молодших школярів.

Уява. Поняття про уяву. Види уяви. Шляхи створення образів уяви. Особливості уяви молодших школярів та засоби її розвитку.

Вступ до вікової психології. Закони, закономірності та особливості психічного розвитку. Вікова періодизація

Основні напрями розвитку дитини від народження до 3 років. Особливості фізичного розвитку і нервової системи немовлят та дітей раннього віку. Характеристика соціальної позиції. Аналіз провідних видів діяльності. Новоутворення у пізнавальній та особистісній сферах

Основні напрями психічного розвитку у дошкільному віці. Особливості фізичного розвитку і нервової системи дошкільнят. Характеристика соціальної позиції. Аналіз провідної діяльності. Новоутворення у пізнавальній та особистісній сфері. Критерії визначення психологічної готовності дитини до школи.

Психологічні особливості молодших школярів. Особливості фізичного розвитку і нервової системи у дітей молодшого шкільного віку. Соціальна позиція розвитку. Характеристика різних видів діяльності.

Психологічні особливості підлітків і старших школярів. Характеристика особливостей фізичного розвитку та соціальної позиції підлітків і старших школярів. Провідна діяльність, особливості навчання. Характеристика пізнавальних психічних процесів. Формування особистості у підлітковому та старшому шкільному віці.

Основи психології навчання. Структура учіння. Мотиви учіння їх динаміка і формування. Диференційований підхід до учнів і розвиток здібностей. Психологічні шляхи попередження стійкої неуспішності.

Основи психології виховання. Завдання психології виховання. Психологічне обґрунтування методів і форм виховного впливу.

Психологічні основи індивідуального підходу у вихованні. Негативні форми поведінки, їх попередження і подолання.

Основи психології учителя. Педагогічні здібності, їх структура. Формування і розвиток педагогічних здібностей.

Вплив особистості вчителя на формування особистості учнів.

ПРОГРАМА МЕТОДИК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Тема 1. Методика викладання української мови як педагогічна наука

Методика викладання мови – педагогічна наука. Форми наукових досліджень. Наукові основи методики початкового навчання: психолого-педагогічні основи початкового навчання рідної мови; мовознавчі й літературознавчі відомості в методиці викладання мови. Принципи, методи і прийоми методики викладання рідної мови.

Тема 2. Наукові основи методики навчання грамоти

Педагогічні вимоги до процесу навчання грамоти з урахуванням вікових особливостей дітей. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма.

Тема 3. Методи навчання грамоти

Методи навчання грамоти, їх класифікація. Короткий історико-критичний огляд методів навчання грамоти. Звуковий аналітико-синтетичний метод К.Д.Ушинського та удосконалення цього методу вченими-методистами. Основні періоди та етапи навчання грамоти за сучасним звуковим аналітико-синтетичним методом.

Тема 4. Добукварний період навчання грамоти

Основні навчально-виховні завдання добукварного періоду. Розвиток усного мовлення – провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Види вправ з розвитку мовлення та мислення.

Методика формування в учнів уявлень про *слово, речення, розповідь*. Методика ознайомлення учнів з фонетичними уявленнями. Методика паралельного застосування прийомів звукового аналізу та звукового синтезу. Моделювання і конструювання звукової та складової будови слів. Прийоми активізації словникового запасу першокласників. Методика ознайомлення учнів з технічними та гігієнічними вимогами успішного формування та розвитку навичок письма. Система підготовчих вправ з письма. Зміст, структура і методика уроків мови в добукварний період.

Тема 5. Букварний період

Етапи букварного періоду та завдання кожного з них. Принцип частотності порядку вивчення букв на сторінках Букваря. Методика ознайомлення учнів з новими буквами та звуками, що їх позначають, з алфавітними назвами літер. Прийоми навчання складового читання.

Види аналітико-синтетичних вправ у букварний період, методика їх проведення. Методика ознайомлення учнів з різними способами позначення

м'якості приголосних. Прийоми розкриття звукового значення букв Я, Ю, Є, Ї, Щ та буквосполучень ДЖ, ДЗ.

Принципи побудови тематичних розворотів сторінок Букваря. Способи та види читання, прийоми їх розвитку. Прийоми удосконалення мовлення та мислення учнів на змісті навчання, вміщеному в Букварі. Прийоми роботи над предметними та сюжетними малюнками, спрямовані на уточнення і збагачення словникового запасу учнів. Методика проведення словникових та словниково-логічних вправ у букварний період. Прийоми пояснення слів, виразів. Методика роботи над багатозначними словами, синонімами, антонімами, фразеологізмами, прислів'ями, загадками, скоромовками, наявними у змісті навчання на сторінках Букваря. Прийоми вироблення в учнів умінь слухати вірші, розповідь, читання учителя, учнів.

Методика роботи над формуванням та удосконаленням умінь відповідати на запитання, будувати речення за опорними словами, за завданням учителя. Прийоми розвитку творчих здібностей, пізнавального інтересу, пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності в роботі над вивченням звуків та букв на їх позначення.

Методика проведення пропедевтичної роботи над будовою слова, походженням слів, частинами мови, їх граматичними ознаками, елементами синтаксису та пунктуації. Методика навчання письма в букварний період. Психолого-дидактичні вимоги до навчання письма. Методика навчання учнів писати нову букву, здійснювати її поєднання в складах, словах. Писати слова, речення. Методика виконання вправ на уроках письма в букварний період навчання грамоти. Основні завдання букварного періоду навчання грамоти. Методика використання додаткової літератури на уроках навчання грамоти. Програмні вимоги щодо обсягу знань, умінь та навичок, якими повинні оволодіти учні на кінець букварного періоду навчання грамоти.

Тема 6. Методика розвитку мовлення

Основні методи і прийоми формування в учнів початкових класів елементарних уявлень про мову як знакову систему: про виникнення мов світу; про основні функції мови: про мовлення як мову в дії, в спілкуванні між людьми; про діалогічне та монологічне мовлення; етику мовлення, форми мовлення.

Значення і завдання розвитку усного мовлення. Види вправ з розвитку усного мовлення. Прийоми розвитку етики мовленнєвої поведінки. Прийоми виховання в учнів умінь стежити за розвитком думки, виділяти найбільш вагомі слова для відповіді, зауваження, пропозиції, міркування. Завдання і прийоми розвитку усного монологічного мовлення. Види навчальних монологів. Методика формування в учнів уявлення про текст, його тему, основну думку, будову, засоби зв'язку речень у тексті. Прийоми ознайомлення учнів з типами текстів: розповідь, опис, міркування. Прийоми формування в учнів уявлень про стилі українського

мовлення. Прийоми розвитку уміння добирати мовні засоби для стилістично диференційованих висловлювань. Прийоми формування стилістичних умінь та навичок, методика реалізації їх у практичній діяльності молодших школярів.

Тема 7. Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні

Переказ як складова частина системи розвитку мовлення молодших школярів. Класифікація переказів за дидактичною метою, типом мовлення, докладністю передачі змісту, місцем виконання. Методика поетапної підготовки до усного та писемного переказу текстів. Прийоми підготовки до написання переказу. Шляхи підвищення самостійності та творчої активності учнів у роботі над переказами різних типів.

Тема 8. Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення

Твір як складова частина системи розвитку мовлення. Класифікація творів за джерелом матеріалу, жанрами, місцем виконання, ступенем участі учнів у складанні тексту, розміром, метою виконання. Прийоми підготовки учнів до складання плану. Прийоми використання опорної групи лексики для написання твору. Методика аналізу учнівських робіт. Мовні помилки, шляхи їх подолання, критерії і норми оцінювання учнівських творів, переказів.

Тема 9. Методика роботи над словосполученням і реченням

Методика роботи над словосполученням та реченням. Прийоми розвитку умінь правильно виділяти словосполучення як лексико-граматичну єдність з речення та самостійне будувати їх. Методика роботи над типовими помилками у побудові словосполучень, шляхи запобігання їх, виправлення, подання. Методи та прийоми, які забезпечують систему роботи над елементами синтаксису та пунктуації. Методика розкриття понять: *словосполучення, речення, член речення, основи речення, підмет, присудок, головні, другорядні, однорідні члени речення, розділові знаки в реченні*.

Прийоми навчання учнів встановлювати смисловий та граматичний зв'язок між словами в реченні. Методика синтаксичного розбору речення. Методика удосконалення умінь будувати речення різні за метою висловлювання – розповідні, питальні, спонукальні. Прийоми формування в учнів умінь виділяти логічний наголос у реченні відповідно до мети висловлювання.

Тема 10. Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів

Методика роботи над виробленням практичних умінь будувати речення з однорідними членами та з уживанням сполучників. Методика роботи над конструктивними та творчими вправами. Прийоми вироблення уміння складати речення з епітетами, метафорою, порівнянням (без ознайомлення з термінами), з відносно закінченою думкою. Стилiстичнi помилки в побудовi речень, шляхи їхнього подолання, методика роботи над ними.

Тема 11. Зміст предмета «Читання (літературне читання)» та його методична

реалізація на уроках у 2-4 класах

Історичні передумови започаткування літературної освіти в початковій школі. Літературне читання як навчальний предмет. сутність і змістові лінії літературної освіти. Коло читання. Принципи визначення змісту читання. Літературний розвиток учнів на уроках читання. Мовленнєвий розвиток учнів на уроках читання. Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного.

Методика проведення голосного та мовчазного читання. Співвідношення цих двох видів читання в початкових класах.

Прийоми розвитку та удосконалення якостей читання. Критерії виявлення свідомого читання. Прийоми роботи, спрямовані на усвідомлення змісту прочитаного. Вимоги до правильного читання, умови його забезпечення. Прийоми запобігання типовим помилкам та методика виправлення їх у роботі над літературними жанрами. Прийоми удосконалення швидкості читання, критерії його вимірювання та умови розвитку. Прийоми формування та удосконалення виразного читання, дидактичні умови його забезпечення. Етапи роботи над художнім твором. Основні завдання етапу первинного та вторинного синтезу. Етап глибокого аналізу творів, його основні завдання.

Прийоми розвитку пізнавального інтересу на уроках читання у роботі над різноманітними літературними жанрами (художнє оповідання, казка, вірш, байка, науково-популярна стаття, нарис, усна народна творчість). Прийоми розвитку логічного мислення на уроках читання. Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над літературними жанрами.

Методика розвитку у дітей умінь ставити запитання, спрямовані на встановлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету, мотивів поведінки, дій, переживань героїв, їхніх головних рис характеру; розкриття композиції твору. Аналіз зображувальних засобів і особливостей мови персонажів у єдності з розкриттям змісту та оцінкою поведінки героїв; з'ясування ставлення авторів до зображених подій у творі. Види, прийоми роботи, що передують читанню літературних творів для підготовки учнів до їх сприймання. Методика проведення словникової роботи, прийоми розкриття лексичного значення слів.

Прийоми використання народної творчості, вміщеної на сторінках підручників з читання – стосовно змісту виучуваного тексту. Методика опрацювання тексту за планом.

Тема. 12 Методика позакласного читання

Завдання і організація позакласного читання в початкових класах. Форми керівництва позакласним читанням. Три етапи формування читацької самостійності учнів, завдання кожного з них. Види уроків позакласного читання, їх зміст та основні завдання. Облік і оцінка знань з позакласного читання.

Тема 13. Методика вивчення мовної теорії

Прийоми збагачення активного словникового запасу учнів. Методика використання міжпредметного змісту навчання на уроках рідної мови. Прийоми одночасного ознайомлення з лексикологічними відомостями та лексичним значенням слова. Прийоми практичного ознайомлення молодших школярів з найбільш вживаними синонімами, антонімами, багатозначними словами, поширеними омонімами, фразеологічними одиницями. Види лексичних вправ, методика їх виконання. Методика організації позакласної роботи з мови в початкових класах, спрямованої на розвиток образного мовлення. Види позакласної роботи, методика її проведення.

Сучасні методи і прийоми вивчення мови в початкових класах. Класифікація методів. Вправи як метод. Методика укладання та виконання вправ за змістом навчального матеріалу та характером розумових операцій. Прийоми розвитку пізнавального інтересу до уроків мови, пізнавальних потреб, діяльності, самостійності. Типи, структура, методика уроків мови в початкових класах. Методика їх проведення відповідно до вимог сучасної школи.

Методика вивчення фонетики в тісному взаємозв'язку з орфографією та графікою. Методика повторення фонетичних знань, набутих учнями в період навчання грамоти. Методика розкриття взаємозв'язку в знаннях фонетики та графіки, орфографії та орфографії. Прийоми, які активізують розумову діяльність молодших школярів у роботі над фонетичним матеріалом.

Методика опрацювання орфографічних правил, дидактичні умови їх засвоєння. Види орфографічних вправ, методика їх проведення. Диктанти, їх види, методика проведення, оцінювання. Методика опрацювання помилок, виявлених у диктантах. Облік помилок, методика роботи над їх подоланням. Методика використання різних видів наочності, роздаткового матеріалу, диференційованих завдань у роботі над вивченням орфографії.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Тема 1. Предмет і завдання методики початкового навчання математики. Методика викладання математики та інші науки

Предмет методики вивчення математики в початкових класах. Історичний розвиток математики. Зародження методики викладання математики як педагогічної науки. Зміст вивчення методики викладання математики. Зв'язок методики вивчення математики з іншими науками.

Тема 2. Початковий курс математики як навчальний предмет

Освітні, виховні й розвивальні завдання навчання математики в початкових класах школи. Зміст початкового курсу математики. Аналіз програми з математики для початкових класів. Арифметика цілих невід'ємних чисел: а) підготовчий

(дочисловий) період; б) вивчення чисел першого десятка; в) вивчення чисел в межах сотні; г) вивчення чисел в межах тисячі; д) вивчення багатоцифрових чисел. Побудова початкового курсу математики. Аналіз інших тем програми: величини, алгебраїчний та геометричний матеріал, текстові задачі в початковому курсі математики. Взаємозв'язок вивчення арифметичного, алгебраїчного та геометричного матеріалу, зв'язок вивчення елементів теорії з формуванням умінь та навичок.

Тема 3. Методи наукових досліджень. Наступність у навчанні математики між дитячим садком, початковою школою та 5-6 класами

Методи наукового дослідження, що застосовуються в процесі розробки методики викладання початкового курсу математики: а) загальнонаукові методи; б) конкретно-наукові методи. Практична направленість курсу. Математична підготовка дітей у дитячому садку. Послідовність у навчанні між I-IV та V-VI класами.

Тема 4. Методи навчання математики в початкових класах

Класифікація методів навчання. Використання різноманітних методів у початковому курсі математики. Зв'язок методів навчання з цілями, змістом, засобами та організаційними формами навчання. Залежність вибору метода навчання від конкретної дидактичної задачі, особливості змісту навчального матеріалу, від використовуваних засобів навчання, організаційних форм навчання математики молодших школярів, від вікових особливостей учнів.

Тема 5. Державний стандарт початкової загальної освіти. Характеристика математичної освітньої галузі

Організація навчання математики в початковій школі. Складові Типового навчального плану. Математична освітня галузь у Державному стандарті 2018 року Зміни у Державному стандарті 2019 року. Змістові лінії математичної освітньої галузі.

Тема 6. Засоби навчання математики в початкових класах

Комплекс навчально-методичних посібників для вчителя і учнів у НУШ. Їх призначення, особливості та методика використання. Підручник як основний засіб навчання математики в початкових класах. Особливості змісту, будови, оформлення стабільного та альтернативних підручників з математики для початкових класів, які працюють за освітньою програмою під керівництвом О.Я Савченко та Р.Б. Шияна. Оснащення, матеріальне забезпечення навчального процесу. Класифікація засобів навчання математики. Інструменти, моделі, прилади, таблиці, технічні засоби навчання на уроках математики. Педагогічні вимоги до засобів наочності. Реалізація принципу наочності у навчання математики першокласників. Основні види наочних посібників. Дидактичні матеріали.

Тема 7. Форми навчання учнів математики на уроці

Історична довідка. Форми організації навчання учнів математики на уроці: а) колективна форма роботи; б) індивідуальна самостійна робота; в) групові форми роботи. Способи і види диференціації: а) індивідуалізація вимог до спільного завдання; б) індивідуальна допомога; в) спрощення одного з двох варіантів самостійної роботи.

Тема 8. Організація навчання математики в початкових класах

Урок математики та його особливості в умовах Нової української школи. Система уроків. Структура комбінованого уроку математики в 1 класі НУШ. Характеристика структурних частин уроку математики у початкових класах.

Тема 9. Вимоги до сучасного уроку математики

Визначення поняття «сучасний урок». Структура сучасного уроку. Вимоги до сучасного уроку: а) різні системи вимог до уроку; б) дидактичні вимоги до сучасного уроку; в) психологічні вимоги до уроку; г) організація пізнавальної діяльності учнів; д) організованість учнів; е) врахування вікових особливостей учнів; є) вимоги до техніки проведення уроку. Реалізація вимог до сучасного уроку математики.

Тема 10. Підготовка вчителя до уроку; ознайомлення з навчальними планами; складання календарного плану; написання конспекту уроку

Система уроків. Підготовка вчителя до уроку. Відбір змісту, вибір методів, засобів та організаційних форм навчання (індивідуальних, групових, колективних) відповідно до освітніх, задач даного уроку, загальних очікуваних результатів (ЗОР) та конкретних очікуваних результатів (КОР).

Тема 11. Огляд інших різновидів уроків математики в початкових класах

Урок закріплення та узагальнення знань і вмінь. Урок засвоєння нового матеріалу. Урок перевірки та контролю результатів навчання.

Тема 12. Особливості проведення уроків математики з дітьми шестирічного віку. Використання ігрових форм

Психолого-педагогічні особливості шестирічних дітей. Особливості уроку математики в 1 класі НУШ. Робота з основним підручником та альтернативними. Теорія поетапного формування розумових дій. Дидактична гра на уроці математики.

Тема 13. Загальні питання методики навчання розв'язуванню текстових задач

Роль і місце задач у початковому курсі математики. Поняття «арифметична» задача. Арифметична задача, її види. Система текстових задач в курсі математики початкових класів. Загальні прийоми роботи над задачами. Структура сюжетної задачі. Ступені у навчанні розв'язуванню задач. Етапи в роботі над задачею. Методика навчання розв'язуванню простих та складених задач.

Тема 14. Методика формування загального вміння розв'язувати задачі

Функції текстових задач у навчанні молодших школярів. Наочність при навчанні розв'язування простих та складених задач. Відпрацювання загальних прийомів роботи над задачами. Мета розв'язування сюжетних задач в початковій школі. Формування загального вміння розв'язувати задачі. Методика ознайомлення з поняттям «задача». Методика навчання першокласників складання короткого запису.

Тема 15. Класифікація простих задач. Методика навчання розв'язуванню простих задач

Класифікація простих задач: а) задачі, під час розв'язування яких діти засвоюють конкретний зміст кожної з арифметичних дій; б) задачі, під час розв'язування яких учні засвоюють зв'язок між компонентами і результатами арифметичних дій; в) задачі, під час розв'язування яких розкривають новий зміст арифметичних дій. Культура запису розв'язань задач.

Тема 16. Система формування навички розв'язування простих задач в курсі початкової школи

Формування поняття про задачу та етапи її розв'язування. Методика роботи над простими задачами, які розкривають конкретний зміст арифметичних дій. Методика роботи над простими задачами, які розкривають зв'язок між компонентами і результатами арифметичних дій. Методика роботи над простими задачами, пов'язаними з поняттям різниці і кратного відношення.

Тема 17. Розвиток уявлень учнів про складену задачу і процес її розв'язування. Методика розв'язування складених задач

Зміст і методика підготовчої роботи до введення задач на дві дії: постановка запитання до даної умови; складання задачі за виразом; розв'язання двох послідовних простих задач; задачі із зайвими числовими даними; задачі з числовими даними, яких бракує; задачі з двома запитаннями.

Ознайомлення із поняттям складена задача та процесом її розв'язування. Формування поняття про складену задачу: підведення під поняття «складена задача»; виведення наслідків з того, що задача складена.

Ознайомлення зі складеною задачею і формування умінь розв'язувати складені задачі. Методика роботи над задачами, пов'язаними з пропорційними величинами: а) задачі на знаходження четвертого пропорційного.

Тема 18. Методика формування умінь розв'язувати типові складені задачі

Ознайомлення зі складеною задачею і формування умінь розв'язувати складені задачі. Методика роботи над задачами, пов'язаними з пропорційними величинами: б) задачі на пропорційне ділення; в) задачі на знаходження невідомих за двома різницями; г) задачі на знаходження середнього арифметичного; д) задачі, пов'язані з рухом.

Тема 19. Розвиток умінь учнів розв'язувати складені задачі. Розвиток

молодших школярів у процесі навчання математики

Розвиток умінь учнів розв'язувати складені задачі: а) повторне розв'язування задач; б) зміна елементів задачі; в) розв'язування задач різними способами; г) складання виразів за умовою задачі; д) складання задач.

Розвиток молодших школярів у процесі навчання математики: а) аналіз і синтез; б) прийом порівняння; в) прийом класифікації; г) прийом аналогії; д) прийом узагальнення; е) способи обґрунтування істинності суджень; є) взаємозв'язок логічного та алгоритмічного мислення школярів.

Тема 20. Роль задач з логічним навантаженням, на кмітливість для розвитку інтересу до математики

Цікаві задачі та задачі з логічним навантаженням в курсі математики 1-го класу. Цікаві завдання та задачі з логічним навантаженням на уроках математики у 2-му класі. Нестандартні задачі для учнів 3-го класу. Нестандартні задачі на уроках математики у 4-му класі.

Тема 21. Методика навчання молодших школярів у дочисловий період

Зміст матеріалу доцифрового періоду. Методика його вивчення. Наочні посібники і дидактичний матеріал. Властивості і відношення між предметами (ознаки і властивості об'єктів, спільні й відмінні ознаки, істотні ознаки, ознаки предметів: форма, колір, розмір, властивості, що відносяться до поняття «величина», прийом розумової діяльності порівняння). Взаємне розташування предметів в просторі. Практичні вправи з сукупностями (об'єднання у сукупність і виділення групи предметів із сукупності, класифікація). Лічба предметів (кількісна й порядкова). Порядкові відношення: «стояти перед», «знаходитися після», «прямувати за»; порядкові відношення чисел.

Тема 22. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел у межах 10. Число 0

Результати вивчення теми. Наочні посібники і дидактичний матеріал.

Методика формування поняття про натуральне число. Мета вивчення нумерації в межах 10. Методика вивчення основних питань нумерації в межах 10: а) утворення числа, як кількісної характеристики класу кінцевих еквівалентних множин: додаванням (відніманням) одиниці, розв'язуванням задач за допомогою ілюстрацій, вимірюванням і кресленням відрізків; б) послідовність формування поняття про кожне число першого десятка: ознайомлення з числом і відповідною цифрою, порівняння чисел різними способами, вивчення складу чисел. Методика ознайомлення із числом 0.

Навчання написанню цифри, яка позначає на письмі дане число.

Тема 23. Методика вивчення табличного додавання і віднімання в межах 10

Результати вивчення теми. Наочні посібники та дидактичний матеріал.

Послідовність вивчення додавання і віднімання в межах 10 за методичною

системою М.В. Богдановича. Підготовча робота. Конкретний зміст арифметичних дій додавання і віднімання. Додавання і віднімання за числовим променем. Назва компонентів і результату арифметичної дії додавання. Переставна властивість дії додавання. Взаємозв'язок між діями додавання і віднімання. Знаходження невідомого доданка. Назви компонентів і результату дії віднімання. Правила знаходження невідомого зменшуваного, від'ємника.

Методика складання таблиць додавання і віднімання. Зміна суми в залежності від зміни першого доданка. Зміна різниці в залежності від зміни зменшуваного. Збільшення чи зменшення числа на кілька одиниць. Різницеве порівняння чисел. Усна лічба на уроках математики.

Тема 24. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел у межах 100. Нумерація чисел 11-20.

Причини виділення другого десятка в окремий концентр. Порядок вивчення теми. Наочні посібники і дидактичний матеріал для вивчення даної теми.

Формування поняття про десяток, як складену лічильну одиницю: лічба пар, трійок, ..., п'ятків предметів; утворення десятка; лічба десятками; порівняння чисел, отриманих при лічбі десятками; додавання та віднімання чисел, отриманих при лічбі десятками; поняття про одноцифрові і двоцифрові числа; з'ясування значення цифр в запису двоцифрового числа; порівняння круглих чисел; додавання і віднімання круглих чисел.

Нумерація чисел 11-20. Усна нумерація чисел: читання, способи одержання чисел, порядок прямування чисел першої сотні в натуральному ряді, десятковий склад числа, назви розрядів, порівняння чисел. Письмова нумерація чисел: запис чисел, подання числа у вигляді суми десятків та одиниць.

Додавання та віднімання на підставі нумерації чисел (додавання та віднімання числа 1; додавання до круглих десятків кількох одиниць, віднімання з двоцифрового числа його одиниць або його десятків).

Тема 25. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел у межах 100. Нумерація чисел 21-100 (продовження)

Нумерація чисел 21-100. Усна нумерація двоцифрових чисел: одержання чисел, читання чисел, послідовність чисел в межах 100 у натуральному ряді, спосіб утворення чисел.

Нумерація чисел 21-100. Письмова нумерація: запис чисел у межах 100, запис числа у вигляді суми розрядних доданків, порівняння чисел.

Випадки додавання і віднімання на підставі нумерації чисел: додавання та віднімання числа 1; додавання до круглих десятків кількох одиниць, віднімання із числа його десятків або його одиниць; додавання і віднімання на підставі десяткового складу числа.

Тема 26. Методика вивчення арифметичних дій додавання і віднімання в

межах 100

Порядок вивчення теми. Результати вивчення даної теми. Додавання та віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд: а) загальний прийом усного додавання: порозрядне додавання; послідовне додавання; б) окремі випадки додавання: додавання розрядного числа до двоцифрового; додавання одноцифрового числа до двоцифрового; в) загальний прийом усного віднімання: порозрядне віднімання; послідовне віднімання; г) окремі випадки віднімання: віднімання розрядного числа від двоцифрового; віднімання одноцифрового числа від двоцифрового. Додавання та віднімання чисел в межах 100 з переходом через розряд: а) прийоми додавання і віднімання чисел із переходом через десяток у межах 20: додавання і віднімання частинами (на підставі правила додавання суми до числа та віднімання суми від числа); додавання на основі переставного закону цієї дії; віднімання на основі взаємозв'язку дій додавання і віднімання; віднімання числа від суми; прийом округлення.

Тема 27. Методика вивчення арифметичних дій додавання і віднімання в межах 100 (продовження). Методика вивчення арифметичних дій множення і ділення в межах 100

Додавання та віднімання чисел в межах 100 з переходом через розряд:

а) таблиці додавання і віднімання: таблиці додавання і віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток; залежність результату від зміни одного з компонентів при сталому іншому компоненті; прийом округлення; перевірка правильності виконання дій додавання і віднімання;

б) усне додавання й віднімання чисел у межах 100 з переходом через розряд: додавання: загальний випадок, окремі випадки; віднімання: загальний випадок, окремі випадки.

Методика вивчення табличного множення і ділення. Формування поняття про конкретний зміст арифметичних дій множення та ділення. Назви компонентів та результатів дій множення та ділення. Переставний закон множення. Взаємозв'язок арифметичних дій множення та ділення. Методика складання таблиць множення та ділення. Система завдань із запам'ятовування табличних результатів.

Тема 28. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел в межах 1000

Підготовча робота до вивчення нумерації трицифрових чисел. Методика вивчення усної нумерації: лічба чисел в межах 199; утворення числа 200 і назви чисел третього розряду; утворення трицифрових чисел із сотень, десятків і одиниць. Методика вивчення письмової нумерації: читання чисел, записаних в нумераційній таблиці; запис чисел у нумераційну таблицю; запис і читання чисел без таблиці; визначення числа сотень і десятків у трицифрових числах. Різні способи порівняння трицифрових чисел. Додавання й віднімання трицифрових чисел, що пов'язані з вивченням нумерації. Перевірка рівня засвоєння учнями

нумерації трицифрових чисел.

Тема 29. Методика вивчення додавання і віднімання в межах 1000. Письмове множення й ділення в межах тисячі. Методика вивчення позатабличного множення і ділення в межах 1000

Порядок вивчення теми. Усне додавання і віднімання трицифрових чисел без переходу через розряд. Письмові прийоми додавання і віднімання в концентрі «Тисяча». Письмове множення і ділення в межах тисячі. Методика множення і ділення натуральних та іменованих чисел у концентрі «Тисяча».

Множення і ділення з числами 0, 1, 10, 100. Множення і ділення розрядних чисел на одноцифрове число. Ділення числа на добуток. Ділення виду $80:20$, $600:30$. Множення суми на число і числа на суму. Множення виду $24 \cdot 3$, $4 \cdot 21$, $320 \cdot 3$. Ділення суми на число. Ділення виду $39:3$, $72:6$. Перевірка ділення і множення. Ділення виду $64:16$, $125:25$. Ділення з остачею (табличні випадки).

Тема 30. Методика вивчення усної та письмової нумерації багатоцифрових чисел

Підготовча робота до вивчення нумерації багатоцифрових чисел. Причини виділення нумерації багатоцифрових чисел в окремий концентр. Засоби наочності. Усна і письмова нумерація. Десятковий склад числа. Порівняння багатоцифрових чисел. Принцип утворення чисел: чотирицифрових; п'ятицифрових; шестицифрових. Поняття класу і розряду. Розрядне число. Порівняння багатоцифрових чисел. Десятковий склад числа. Десяткова система числення.

Тема 31. Методика вивчення додавання і віднімання багатоцифрових чисел. Методика вивчення письмового множення і ділення багатоцифрових чисел

Компетентності, якими повинні оволодіти учні під час вивчення даної теми. Послідовність вивчення теми. Письмове додавання і віднімання абстрактних чисел. Методика додавання та віднімання іменованих чисел у концентрі «Багатоцифрові числа».

Порядок вивчення теми. Методика вивчення множення багатоцифрових чисел на одноцифрове: а) підготовча робота до введення прийому письмового множення; б) ознайомлення з письмовим прийомом множення; в) множення багатоцифрових чисел, які містять нуль в середині запису; г) множення чисел, що закінчуються нулями.

Методика вивчення ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число: а) підготовча робота до введення прийому письмового ділення; б) ділення, коли число одиниць вищого розряду менше за дільник та в запису частки немає нулів; в) випадки ділення на, коли в запису частки зустрічаються нулі.

Усне множення і ділення на розрядну одиницю: а) множення на числа, які закінчуються нулями; б) випадки множення чисел, що закінчуються нулями.

Ознайомлення з письмовим прийомом множення на двоцифрове число.

Множення на трицифрове число.

Методика вивчення ділення багатоцифрових чисел на двоцифрове число: а) випадки ділення на круглі числа; б) ознайомлення з письмовим діленням на круглі числа; в) ділення трицифрового числа на двоцифрове, коли в частці одна цифра; г) ділення трицифрового числа на двоцифрове, коли в частці дві цифри; д) випадки ділення п'яти-, шестицифрових чисел, що закінчуються нулями; е) ділення багатоцифрових чисел на двоцифрові, коли в середині частки 0.

Письмове ділення багатоцифрового числа на трицифрове. Методика множення і ділення натуральних та іменованих чисел у концентрі «Багатоцифрові числа».

Тема 32. Типові помилки учнів при формуванні обчислювальних навичок і методичні прийоми їх попередження та усунення

Обчислювальна діяльність. Етапи формування обчислювальних навичок. Обчислювальні прийоми. Обчислення, які виконують учні початкової школи. Типові помилки учнів при формуванні обчислювальних навичок. Методичні прийоми попередження та усунення помилок.

Тема 33. Методика вивчення арифметичних дій, усних та письмових обчислень

Ознайомлення з арифметичними діями I і II ступеня. Зв'язки між компонентами та результатами дій. Перевірка правильності виконання арифметичних дій. Формування обчислювальних навичок. Вивчення таблиць додавання і множення та відповідних випадків віднімання і ділення. Вивчення алгоритмів письмового виконання арифметичних дій.

Усна лічба на уроках математики. Усні й письмові прийоми додавання та віднімання, що вивчаються в 1-4 класах, відмінності між ними. Особливості поетапного формування обчислювальних навичок. Методика формування усних прийомів табличного додавання та віднімання в концентрі «Десяток» та розділі «Другий десяток». Властивості дій додавання та віднімання. Методика вивчення письмових прийомів додавання. Методика вивчення письмових прийомів віднімання.

Тема 34. Методика вивчення алгебраїчного матеріалу. Числові вирази, буквені вирази. Рівності й нерівності

Мета та завдання алгебраїчної пропедевтики в початковій школі. Вирази. Числові вирази їх значення. Числові вирази, що не мають змісту. Формування уявлень про числові вирази: а) ознайомлення з найпростішими виразами; б) ознайомлення з виразами із застосуванням дужок; в) вирази на дії I і II ступеня; г) вирази на дії I та II ступеня, де знаходження значень виразів спирається на правила порядку виконання дій. Методика вивчення числових виразів та виразів, які вміщують змінну (буквеними виразами). Тотожні перетворення виразів. Поняття

тотожності. Порівняння числових виразів.

Методика вивчення числових рівностей та числових нерівностей.

Тема 35. Методика вивчення алгебраїчного матеріалу. Нерівності зі змінною.
Рівняння

Сполучний закон додавання. Методика ознайомлення з рівностями й нерівностями. Основні властивості істинних числових рівностей і нерівностей. Найпростіші випадки використання буквеної символіки. Формування уявлень про нерівності зі змінною і їх розв'язування. Множина розв'язків нерівності. Рівносильні нерівності. Методика навчання учнів розв'язувати рівняння. Рівняння з однією змінною. Корінь рівняння. Методика ознайомлення учнів із розв'язуванням задач складанням рівнянь.

Тема 36. Формування уявлень про функціональну залежність

Функціональна пропедевтика в початкових класах. Зв'язки між величинами. Різні види залежностей між величинами: а) прямопропорційна залежність; б) оберненопропорційна залежність; в) лінійна залежність. Способи задання функціональної залежності між величинами: а) за допомогою таблиці (табличний); б) за допомогою формули (аналітичний); в) опис словами (словесний); г) за допомогою графіка (графічний). Засоби здійснення функціональної пропедевтики.

Тема 37. Методика роботи над геометричним матеріалом в курсі початкової школи

Мета та завдання геометричної пропедевтики у початковій школі. Методика ознайомлення учнів з геометричними фігурами (точкою, лінією (прямою, кривою, ламаною), відрізком, променем), їх найпростішими властивостями, знаходженням довжини ламаної. Методика ознайомлення учнів з кутом, многокутниками. Елементарні геометричні побудови. Позначення фігур. Методика ознайомлення учнів з кругом, колом та їх елементами. Методика ознайомлення учнів з периметром многокутника та його обчисленням. Розв'язування задач на обчислення периметру геометричних фігур.

Розвиток просторових зображень та уявлення учнів. Методика формування уявлень учнів про геометричні тіла (куб, кулю, циліндр, конус). Ознайомлення з елементами куба (ребра, вершини, грані) та його розгорткою. Розв'язування задач на розпізнавання фігур, ділення фігур на частини та складання фігур із заданих частин.

Тема 38. Розвиток просторових уявлень молодших школярів

Просторові відношення. Геометричні фігури. Формування просторових уявлень і розвиток уяви учнів.

Основними завданнями вивчення геометричного матеріалу для розвитку просторових уявлень є: а) орієнтування в напрямках руху і в розміщенні предметів відносно самого себе; б) орієнтування в розміщенні частин предмета,

розташованого перед суб'єктом; в) визначення положення, в якому знаходиться один предмет відносно іншого; г) визначення положення предметів відносно певної особи; д) визначення горизонтального, вертикального і похилого положень. Використання ігор для формування просторових уявлень.

Тема 39. Методика вивчення величин та одиниць їх вимірювання

Методика опрацювання величин. Методика вивчення довжини та одиниць її вимірювання: а) ознайомлення із сантиметром і дециметром; б) ознайомлення зі складеними іменованими числами; в) методика вивчення одиниці вимірювання довжини – метра; г) дії над іменованими числами, вираженими мірами довжини (перетворення іменованих чисел, порівняння, додавання і віднімання, множення і ділення); д) ознайомлення з міліметром і кілометром; е) розв'язання задач на вимірювання та обчислення периметра.

Стандартні одиниці довжини. Відомості про їх походження.

Методика вивчення теми «Час та його вимірювання»: а) вивчення одиниць вимірювання часу, пов'язаних з обертанням небесних тіл (2 клас); б) методика навчання дітей користуватися табелем-календарем; в) ознайомлення із годиною, хвилиною, секундою (3 клас); г) методика навчання учнів визначати час за годинником; д) ознайомлення зі століттям (4 клас); е) розв'язування задач на час.

Тема 40. Методика вивчення величин у курсі початкової школи

Площа фігури і її вимірювання. Многокутник, його елементи. Порядок вивчення теми «Площа геометричних фігур»: а) основні питання методики вивчення теми; б) ознайомлення з одиницями вимірювання площі, квадратний сантиметр; в) методика ознайомлення з правилом знаходження площі прямокутника (квадрата); г) уроки ознайомлення учнів з новими одиницями вимірювання площі (дм^2 ; м^2 ; км^2 ; мм^2); д) вимірювання площі палеткою. Задачі на знаходження площі прямокутника, периметра та обернені до них.

Методика вивчення маси та одиниць її вимірювання. Скалярна величина, векторна величина. Швидкість, час, відстань. Методика ознайомлення учнів з величинами, що пов'язані пропорційною залежністю (швидкість, час, відстань; ціна, кількість, вартість; маса 1 предмету, кількість предметів, загальна маса). Методика ознайомлення з місткістю (об'ємом) та одиницею її вимірювання. Зміст поняття вартості. Ознайомлення дітей молодшого шкільного віку з мірами вартості. Навчання розв'язування задач на знаходження тривалості подій. Методика ознайомлення учнів з прикладами залежності між величинами: ціна, кількість, вартість. Використання цих залежностей при розв'язуванні задач.

Тема 41. Методика ознайомлення з частинами. Методика ознайомлення з темою «Дроби»

Формування в учнів наочних уявлень про частини. Половина, третина, чверть. Порівняння частин. Навчання розв'язування задач на знаходження однієї чи

кількох частин числа та знаходження числа за його частиною.

Система вивчення дробів. Ознайомлення з поняттями «частини», «дроби». Утворення дробів, їх читання і запис. Чисельник і знаменник дробу. Дріб, як частка двох натуральних чисел. Порівняння дробів. Розв'язування задач на знаходження дробу від числа та числа за його дробом.

Тема 42. Особливості навчання математики в малокомплектній школі

Особливості організації навчання математики в малокомплектній школі. Урок математики: його місце в розкладі, узгодження його з іншими уроками, особливості побудови уроку з урахуванням навчання шестирічних дітей. Значення самостійної роботи на уроках математики у класах-комплектах. Матеріально-технічне забезпечення малокомплектної школи.

Тема 43. Сучасні тенденції розвитку початкової математичної освіти

Стан математичної освіти в початковій школі на сучасному етапі її розвитку. Істотні зміни у змісті математичної освіти, які мають бути враховані під час підготовки майбутніх учителів. Особливості змісту початкової математичної освіти в контексті реалізації ідей розвивального навчання молодших школярів. (гуманізація математичної освіти; інформатизація початкової школи; індивідуалізація та диференціація у навчанні математики молодших школярів; технології навчання математики та інформаційні технології). Сучасні тенденції становлення та розвитку методики викладання математики початкової школи.

Тема 44. Формування компетентностей учнів початкової школи з математики. Вимоги до ведення зошитів. Домашні завдання: організація, керівництво і контроль. Вимоги до домашньої роботи (за віком, обсягом, змістом). Форми перевірки домашньої роботи. Формувальне оцінювання учнів початкової школи

Формування компетентностей учнів початкової школи з математики. Вимоги до ведення зошитів. Домашні завдання: організація, керівництво і контроль. Вимоги до домашньої роботи (за віком, обсягом, змістом). Форми перевірки домашньої роботи. Формувальне оцінювання у 1-2 і 3-4 класах.

Тема 45. Виховна робота на уроці математики в початкових класах. Робота з математики у позаурочний час. Позакласна робота з учнями початкових класів. Види позакласної роботи та вимоги до сценарію позакласного заходу

Виховна ефективність уроку математики. Планові та стихійно-причинні виховні моменти на уроках математики.

Позакласна робота з математики. Спостереження та аналіз уроку. Аналіз позакласного заходу. Вимоги до конспекту уроку та позакласного заходу.

Тема 46. Історичний огляд розвитку методики викладання математики

Перспективи подальшого розвитку і вдосконалення методики навчання математичної освітньої галузі.

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я
ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**
**МОДУЛЬ 1. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ
ГАЛУЗІ**

Тема 1. Історія методики вивчення природничої освітньої галузі в початковій школі.

Історичні та економічні умови, які сприяли введенню природничої освітньої галузі в початкову школу. Етапи формування методики викладання природничої освітньої галузі, наступність у наукових розробках вчених-методистів. Сучасний етап розвитку природничої освіти.

Тема 2. Теоретичні питання методики навчання природничої освітньої галузі в школі.

Сучасне розвивальне навчання природничої освітньої галузі в початковій школі. Наступність природничо-наукової освіти в системі «дошкільний заклад – початкова школа». Природа рідного краю – об'єкт для формування екологічної культури учня початкових класів.

Тема 3. Сучасні програми з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Аналіз сучасних програм з природничої освітньої галузі для початкової школи. Значення спадщини вчених-методистів для створення сучасних програм з природничої освітньої галузі.

Тема 4. Формування та розвиток природничих уявлень та понять в початковій школі.

Характеристика уявлень та понять, які формуються згідно з природничою освітньою галуззю. Методика формування природничих уявлень та понять.

Тема 5. Матеріальна база вивчення освітньої галузі «Природознавство»

Призначення пришкільної ділянки школи. Куточок живої природи в кабінеті початкових класів. Організація екологічної стежини в сучасній школі.

Тема 6. Засоби навчання природничої освітньої галузі

Сучасні засоби навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Особливості використання засобів навчання залежно від класу початкової школи.

Тема 7. Методи та методичні прийоми навчання природничої освітньої галузі.

Активні методи та методичні прийоми в 1-2 класах на уроках курсу «Я досліджую світ». Методи та методичні прийоми придатні для розвитку мислення дітей на уроках з природознавчим змістом у 3-4 класах.

Тема 8. Форми організації навчання в початковій школі.

Урок основна форма навчання. Основні вимоги для сучасного уроку. Творча діяльність у процесі навчання природничої освітньої галузі початковій школі.

Тема 9. Екскурсії з природничої освітньої галузі.

Особливості планування екскурсій відповідно з природничої освітньої галузі, їх тематика та методика проведення. Краєзнавчий принцип в організації проведення екскурсій.

Тема 10. Особливості вивчення природничої освітньої галузі.

Особливості ознайомлення з навколишнім світом учнів 1-2 класу та учнів 3-4 класу відповідно до програми «Я досліджую світ. Наступність вивчення природи в дошкільних закладах та в початковій школі.

Тема 11. Методика навчання основам екологічних знань в початковій школі. Екологічна освіта в початковій школі в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Методи та форми навчання основам екологічних знань відповідно до віку учнів початкової школи. Створення екологічного кабінету в початковій школі.

МОДУЛЬ 2. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ОСНОВ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Тема 1. Навчально-дослідна ділянка початкових класів.

Екологічний підхід до вирощування рослин. Екологічні умови використання ґрунту та проведення агротехнічних заходів. Проведення дослідів та спостережень за рослинами.

Тема 2. Екологічні умови вирощування рослин на навчально-дослідній ділянці та на квітнику.

Основні екологічні фактори життєдіяльності рослин. Сезонні роботи на ділянці та на квітнику. Проведення фенологічних спостережень. Методика ознайомлення учнів з ростом та розвитком рослин на ділянці.

Тема 3. Особливості складу польових та овочевих рослин на пришкольній ділянці початкових класів.

Морфологічні та біологічні ознаки, сорти. Методика ознайомлення учнів з цими рослинами.

Тема 4. Квіти в школі.

Морфологічні та біологічні ознаки, особливості вирощування та догляду. Екологічні фактори життєдіяльності кімнатних рослин. Валеологічні параметри створення середовища, що сприяє екології людини за допомогою квітів.

Тема 5. Плодові рослини як приклад штучної екологічної системи.

Морфологічні та біологічні ознаки, сорти. Екологічний підхід до вирощування плодових дерев та кущів, особливості агротехніки. Екскурсія до НДІ зрошувального садівництва.

Тема 6. Декоративні дерева та кущі півдня України.

Екологічні системи – ліс та парк. Морфологічні та біологічні ознаки рослин. Взаємозв'язки рослин в екологічній системі. Фенологічні спостереження за деревами та кущами. Екскурсія до парку.

МОДУЛЬ 3. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

Тема 1. Методика викладання громадянської та історичної освітніх галузей, як педагогічна дисципліна Предмет і завдання дисципліни.

Методи дослідження громадянської та історичної освітніх галузей.

Тема 2. Зміст курсу «Я досліджую світ» у сучасній початковій школі

Мета та завдання громадянської та історичної освітніх галузей. Мета та завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Принципи побудови інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Тема 3. Система знань і умінь у шкільному курсі «Я досліджую світ»

Види уявлень та понять з громадянської та історичної освітніх галузей. Методика формування уявлень та понять у курсі «Я досліджую світ».

Тема 4. Характеристика методів викладання громадянської та історичної освітніх галузей. Характеристика методів викладання громадянської та історичної освітніх галузей .Класифікація методів. Наочні методи викладання громадянської та історичної освітніх галузей. Словесні методи викладання громадянської та історичної освітніх галузей: розповідь, бесіда. Практичні методи викладання громадянської та історичної освітніх галузей вправи, дидактична гра природничо-соціального змісту.

Тема 5. Форми вивчення громадянської та історичної освітніх галузей

Урок – основна форма вивчення курсу «Я досліджую світ». Класифікація уроків. Особливості проведення нетрадиційних уроків громадянської та історичної освітніх галузей. Позаурочні форми роботи. Позакласна робота.

Тема 6. Екологічна освіта молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Інноваційний підхід до викладання курсу. Мета сучасної екологічної освіти. Еколого-педагогічна діяльність сучасного вчителя.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання дизайну і технологій у початковій школі».

Зміст трудового навчання в початковій школі.

Тема 2. Умови роботи молодших школярів на уроках дизайну і технологій. Формування трудових умінь та навичок у молодших школярів. Вплив вікових особливостей учнів на формування трудових умінь та навичок. Режим роботи та санітарно-гігієнічні вимоги на уроках дизайну і технологій.

Тема 3. Урок – основна форма організації навчальної роботи. Типи уроків дизайну і технологій. Структура уроків дизайну і технологій.

Тема 4. Навчально-матеріальна база. Основні вимоги до організації та

обладнання кабінету дизайну і технологій. Зберігання інструментів, матеріалів, готових виробів учнів. Правила внутрішнього розпорядку та техніки безпеки в кабінеті дизайну і технологій.

Тема 5. Методика формування теоретичних знань про властивості паперу та картону. Зміст та коригувально-розвивальне значення роботи з папером та картоном. Обладнання робочого місця при роботі з папером та картоном. Техніка безпеки при роботі дітей з ріжучим та колючим інструментом.

Тема 6. Методика формування теоретичних знань про властивості текстильних матеріалів. Зміст та коригувально-розвивальне значення робіт з текстильними матеріалами. Навчання основним прийомам роботи з текстильними матеріалами. Організація робочого місця. Виконання правил техніки безпеки.

Тема 7. Методика формування теоретичних знань про властивості глини, пластиліну та деяких природних матеріалів. Зміст та розвиваюче значення робіт з природними матеріалами, глиною та пластиліном. Навчання основним прийомам роботи з природними матеріалами, глиною та пластиліном. Види робіт з ліплення: рельєфи, об'ємна скульптура. Прийоми ліплення. Обладнання робочого місця.

Тема 8. Методика формування теоретичних знань про властивості деревини та металів. Завдання, зміст, особливості та розвивальне значення робіт з деревиною та металом. Правила техніки безпеки. Навчання основним прийомам роботи з деревиною, дротом, конструктором з металу та деревини.

Тема 9. Поняття електронного курсу з навчання інформатики в початковій школі.

Технологічні підходи до навчання інформатики та вимоги до оформлення електронного курсу в початковій школі.

Тема 10. Створення електронного навчального контенту.

Технології підготовки навчального контенту засобами Google Documents: текст, зображення, таблиці, гіперпосилання. Організація доступу до навчального контенту в мережі Інтернет.

Тема 11. Електронні навчальні матеріали.

Призначення та способи отримання електронних навчальних матеріалів. Комерційні електронні навчальні матеріали. Електронні навчальні матеріали відкритого доступу.

Тема 12. Інформаційні технології при розробці опитувальників та анкет.

Огляд технологій та веб-сервісів для створення, розробки анкет і опитувань засобами Google Forms: типи питань, аналіз відповідей. Технології організації доступу до анкет і опитувань в мережі Інтернет.

Тема 13. Інформаційні технології при створенні навчальних презентацій.

Огляд технологій та веб-сервісів для створення і зберігання навчальних презентацій засобами Google Presentations: формати слайдів, вставка тексту, графічних об'єктів, відеороликів. Технологія організації доступу до навчальних презентацій та публікації їх у мережі Інтернет.

Тема 14. Технології використання інформатики для створення навчальних

тестів.

Огляд технологій та веб-сервісів для створення тестів, типів тестових питань та особливості їх використання та технологія створення тестів засобами GoogleForms і Tables.

Тема 15. Хмарні технології для інформатизації освіти

Вивчення можливостей хмарних технологій. Можливість спільної он-лайн діяльності, обмін інформацією.

Тема 16. Використання Web-технологій в навчальному процесі

Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами. Робота з електронними навчальними бібліотеками.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Тема 1. Учитель фізичної культури – організатор розумного способу життя.

Учитель і учні як суб'єкти процесу фізичного виховання.

Пошук ефективних форм, засобів і методів підготовки шкільного вчителя, створення відповідного навчально-методичного забезпечення.

В основі педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання лежать знання предмета викладання (фізична культура) та його методики. Найсуттєвішим у методиці є рівень індивідуальної майстерності педагога.

Виховна діяльність найбільшою мірою виконує інтегральну функцію, бо педагог одночасно виступає фахівцем зі свого предмету, вихователем, практичним психологом, консультантом, наставником і навіть психотерапевтом.

Тема 2. Система фізичного виховання в Україні.

Формування національної системи фізичного виховання школярів. Мета та завдання системи фізичного виховання. Основні риси та принципи системи фізичного виховання.

Основні напрямки у фізичному вихованні: загальна фізична підготовка, професійно-фізична підготовка, спортивна підготовка.

Характеристика основ системи фізичного виховання. Фізичне виховання в Україні – невід'ємна частина виховання. Зв'язок фізичного виховання з розумовим, моральним, естетичним і трудовим. Основні поняття теорії та методики фізичного виховання: «фізична культура», «фізичне виховання», «спорт».

Тема 3. Характеристика засобів фізичного виховання.

Загальна характеристика засобів фізичного виховання. Фізичні вправи як основний та специфічний засіб фізичного виховання. Загальна характеристика фізичних вправ. Причини, що впливають на результативність фізичних вправ. Запис фізичних вправ, їх термінологія. Класифікація фізичних вправ. Добір музичних творів для супроводу виконання фізичних вправ.

Природні сили, гігієнічні чинники в системі засобів фізичного виховання.

Тема 4. Принципи навчання.

Загальні основи навчання і виховання в процесі занять фізичними вправами. Етапи навчання і їх завдання. Визначення поняття (принципи). Методичні принципи. Класифікація принципів навчання.

Тема 5. Методи навчання і виховання. Структура навчання.

Розмаїтість методів у практиці фізичного виховання. Їх характеристика. Класифікація методів навчання: методи використання слова; методи наочного сприйняття; практичні методи навчання. Особливості вибору методів у залежності від етапу структури навчання, поставлених завдань, умов проведення занять. Методичні прийоми. Виховний характер навчання. Виховання морально-вольових якостей у процесі фізичного виховання.

Тема 6. Формування рухових умінь і навичок, їх значення для фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку в т.ч. дітей з особливими освітніми потребами.

Рухові уміння і навички. Характерні ознаки. Фізіологічне обґрунтування. Стабілізація і пластичність навичок. Перенос навичок. Рухова діяльність – необхідна умова правильного росту і розвитку дитячого організму. Критичні періоди у розвитку дитини. Вікові особливості розвитку рухових якостей. Спільні риси занять з фізичного виховання в школі і дошкільних установах.

Тема 7. Аналіз комплексної програми фізичного виховання учнів I-IV класів загальноосвітньої школи.

Завдання фізичного виховання учнів I-IV класів. Структура програми, розташування навчального матеріалу. Характеристика змісту програми. Вимоги до учнів. Наступність програм I, II, III, і IV класів.

Тема 8. Планування та оцінювання фізичного виховання в т.ч. в інклюзивному класі.

Форми організації занять з фізичного виховання в школі. Планування програмного навчального матеріалу на рік та чверть. Особливості планування в залежності від кліматичних умов і умов роботи.

Документи планування: зразковий річний графік розподілу навчального матеріалу, поурочні (робочі) чвертневі плани.

Попередній, поточний та підсумковий контроль роботи з фізичного виховання. Врахування роботи з фізичного виховання в інклюзивному класі.

Тема 9. Урок – основна форма роботи з фізичного виховання в школі.

Типи уроків. Основні частини уроку, їх завдання. Вимоги до сучасного уроку. Підготування вчителя до уроку: постановка загальних і конкретних завдань, складання конспекту, підготовка місць до занять, інвентарю й устаткування. Особливості побудови і проведення уроків у помешканні і на відкритому повітрі,

уроків лижного підготування, гімнастики, легкої атлетики, ігрових уроків у молодших класах школи. Музичний супровід уроків. Основні засоби організації учнів на уроках фізичної культури. Вибір місця вчителем для успішного ведення уроку. Підготовка помічників.

Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроці. Особливості методики проведення занять з учнями з ослабленим здоров'ям.

Оцінка на уроці. Домашні завдання. Контроль за їх виконанням. Підведення результатів уроку.

Педагогічний аналіз уроку. Схема аналізу. Прийоми визначення і дозування навантаження на уроці. Щільність уроку (загальна і моторна), пульсова крива. Їх співвідношення. Хронометраж уроку.

Особливості структури і проведення уроків у сільській малокомплектній школі, у школах із режимом подовженого дня, закладах інтернатного типу. Виховна спрямованість уроків фізичної культури.

Тема 10. Фізкультурно-оздоровчі заходи у режимі дня молодших школярів в т.ч. в інклюзивному класі.

Форми організації фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня молодших школярів в т.ч. в інклюзивному класі. Гімнастика до занять (вступна). Основні завдання. Особливості організації. Добір фізичних вправ у комплекси. Заміна вправ і зміна комплексів. Вимоги до місць занять, одягу учнів. Особливості музичного супроводу.

Фізкультурні хвилинки і фізкультурні паузи. Основні завдання. Місце на уроках у залежності від віку (класу), розклади, тимчасова періодизація (часу року, дня тижня, початку або закінченні чверті), складності структури навчального матеріалу, що вивчається. Вимоги до їх проведення. Підбір вправ у комплекси.

Організаційне проведення перерв. Основні та специфічні завдання. Особливості організації і проведення. Підбір засобів, їх характеристика.

Тема 11. Позакласна робота з фізичного виховання.

Особливості позакласної роботи з фізичного виховання з молодшими школярами планування та облік позакласної роботи. Гуртки фізичної культури, групи загальної фізичної підготовки, спортивні секції. Організація проведення рухливих ігор на місцевості, туристичному поході, екскурсії та ін. Масові заходи з фізичного виховання. Особливості позакласної роботи в школах з режимом подовженого дня, в закладах інтернатного типу (спортивна година, ігрові заняття).

Тема 12. Позашкільна робота з фізичного виховання.

Зміст роботи з фізичного виховання поза школою, її організація з молодшими школярами в таборах відпочинку, на дитячих оздоровчих майданчиках та ін.

Характеристика основних форм роботи в оздоровчому таборі: ранково-гігієнічна гімнастика, заняття фізичними вправами в загонах та ланка, організація

роботи гуртків з загальної фізичної підготовки і занять з окремих видів спорту (гімнастика, акробатика, аеробіка, легка атлетика). Контроль за успішністю та відвідуванням навчальних занять в школі.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Тема 1. Історія методики викладання образотворчого мистецтва.

З історії розвитку міжпредметних зв'язків.

Тема 2. Сучасні завдання уроку образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі.

Основні завдання та принципи інтегрованого навчання та виховання молодших школярів. Системний підхід в інтеграції. Інтегрований підхід у навчанні молодших школярів.

Тема 3. Структура художньо-творчої обдарованості особистості

Філософські (загальнонаукові) передумови. Мистецько-культурологічні передумови. Психологічні передумови. Дидактичні передумови. Художньо-педагогічні передумови.

Тема 4. Методичні засади викладання образотворчого мистецтва в початкових класах.

Технологія проєктивного моделювання уроків. Інтерактивні художньо-педагогічні технології. Проблемно-евристичні художньо-педагогічні технології.

Тема 5. Педагогічні умови опанування образотворчим мистецтвом молодшими школярами т.ч. дітьми з особливими освітніми потребами.

Єдність видів діяльності учнів на уроках мистецтва. Зміст і структура програми «Мистецька освітня галузь».

Тема 6. Урок – основна форма роботи з образотворчого мистецтва

Урок як основна форма організації навчально-виховної роботи з образотворчого мистецтва. Типи, жанри і структура уроків. Форми організації навчальної роботи на уроках образотворчого мистецтва.

Тема 7. Музичне виховання як засіб всебічного гармонійного розвитку особистості.

Актуальність проблеми музично-естетичного виховання молодших школярів. Виховне значення музики як виду мистецтва. Провідні педагогічні ідеї в розвитку музичної педагогіки ХХ ст.

Тема 8. Методика формування музичного сприймання.

Роль розвитку навичок сприйняття музики для музично-естетичного виховання. Формування у молодших школярів навичок слухання музики. Основні етапи та методи формування музичного сприйняття твору.

Тема 9. Хоровий спів.

Особливості хорового співу як виду мистецтва. Робота над формуванням

вокально-хорових навичок: співацька постава; співацьке дихання; співацька дикція; навички звукоутворення.

Методи роботи з учнями по формуванню вокально-хорових навичок.

Тема 9. Музична грамотність.

Суть поняття «музична грамотність». Форми і методи навчання музичної грамоти. Розвиток музично-слухових уявлень і вирішення загальних завдань музично-творчого розвитку учнів. Набуття учнями відомостей з музичної грамоти в процесі музичної діяльності. Стисла характеристика систем і методів викладання сольфеджіо і музичної грамоти.

Тема 10. Гра на дитячих музичних інструментах.

Різновиди дитячих музичних інструментів. Склад оркестру в початковій школі. Навчання гри на хроматичній сопілці.

Тема 11. Музичне виховання на уроках музики в початкових класах, в т.ч. в інклюзивному класі.

Методика музичного виховання в 1 класі. Методика музичного виховання у 2 класі. Методика музичного виховання у 3 класі. Методика музичного виховання у 4 класі. Особливості навчання дітей музики учнів з особливостями психофізичного розвитку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Children With Disturbances in Sensory Processing: A Pilot Study Examining the Role of the Parasympathetic Nervous System / Roseann C. Schaaf, Lucy Jane Miller, Duncan Seawell, Shannon O'Keefe // American Journal of Occupational Therapy, July/August 2003, Vol. 57. P. 442–449.
2. Isaacs P. Sensory issues and autism: an insider's guide / P. Isaacs. – Електроний ресурс <https://senmagazine.co.uk/articles/articles/senarticles/an-insider-s-guide-to-sensory-issues-and-autism>
3. Sailor Williard, Skrtic Thomas. American education in the post modern era. Integrating school restructuring and special education reform. Orlando, 1995. Pp.214–236.
4. Барбашова І. Дидактика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., випр., допов. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. 228 с.
5. Березюк О.С. Етнопедагогіка: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 172 с.
6. В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов Педагогіка: Навчальний посібник / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. Вінниця, «Планер». 2012. 400с.
7. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки: підручник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. 548 с.
8. Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні : підручн. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 519 с.
9. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стереотип. К.: Академвидав, 2012. 616 с.
10. Гільберг Т.Г. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 кл. закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. К.: Генеза, 2019. 256с.
11. Губерський Л.В. Людина і світ: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Т-во «Знання», КЩЩ, 2001. 349с.
12. Демченко О. П. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод. посіб. [для викладачів історії педагогіки, на допомогу студ. пед. ВНЗ під час самостійного вивчення теоретичних основ, підготовки до семінарських і практичних занять] / Олена Петрівна Демченко. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
13. Державний стандарт початкової освіти. (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
14. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./ О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 2017. 211 с.

15. Дубяга С. М. Педагогічні технології в початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. напряму підготовки “Початкова освіта”. Мелітополь: МДПУ, 2015. 160 с.
16. Елькін М.В. Історія педагогіки: [навчально-методичний посібник до самостійного вивчення дисципліни] / М.В.Елькін, М.М.Головкова, А.А.Коробченко. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. 204с.
17. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П.Наволокова. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.
18. Завгородня Т.К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник / Т.К.Завгородня, Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова. Івано–Франківськ, 2014. 160с.
19. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. II: Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. 2010. 1032 с.
20. Зайченко І.В. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім Слово, 2010. 624 с.
21. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. 3-тє вид., перероб. та допов. К.: Ліра-К, 2016. 608 с.
22. Закон України «Про молодіжні і дитячі громадські організації». К. 2002. 8с.
23. Закон України «Про позашкільну освіту» // Робоча книга вихователя. Випуск 1. / Уклад. О.І.Тимчишин, В.І.Уруський. Тернопіль: ТОППО. 2000. 300 с. С.24-40.
24. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». К. 2000. 32 с.
25. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / Упорядн. Стребна О.В., Соценко А.О. Х.: Вид. група “Основа”, 2005. 176с.
26. Каменєва Т. М. Теоретичні основи навчання: навч.-метод. посіб. Київ: МНУЦ, 2018. 282 с.
27. Каніщенко А. П. Вивчення прислівника у початкових та середніх класах: [дидактичний матеріал] / А.П.Каніщенко, Н.О.Будна. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 96 с.
28. Каніщенко А.П. Прикметник. Збагачення активного словника молодших школярів: [дидактичний матеріал, 1-4 класи] / А.П.Каніщенко, Н.О.Будна. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 112 с.
29. Каніщенко А.П. Дієслово. Розвиток навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів: [дидактичний матеріал, 1-4 класи] / А.П.Каніщенко, Н.О.Будна. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 120 с.
30. Каніщенко А.П. Іменник. Розвиток навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів: [2-4 класи] / А.П.Каніщенко, Г.В.Семеренко, Н.О.Будна. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 136 с.

31. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс з дисципліни «Технології вивчення галузі «Мова і література» / А.П.Каніщенко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2015. – 160 с.
32. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс із дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі» (розділи «Методика вивчення мовної теорії», «Методика розвитку усного та писемного зв'язного мовлення») / А.П.Каніщенко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. – 176 с.
33. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс із дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі». Книга 2 (розділи «Методика навчання грамоти», «Методика літературного читання») / А.П.Каніщенко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. – 256 с.
34. Коваль Г.П., Іванова Л.І., Суржук Т.Б. Методика читання. Навч. посібник. – К.: Навч. книга – Богдан, 2007. – 280 с.
35. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді / Інформаційний збірник та коментарі МОН України. 2015. № 8. С. 87-95.
36. Короткий словник актуальних педагогічних термінів/упоряд. Флегонтова Н. М. Київ: КНУТД, 2013. 55 с.
37. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 354 с.
38. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015. 394с.
39. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : навч. посіб. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 223 с.
40. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб / М.В.Левківський, Д.І.Пашенко. К.: Центр учбової літератури, 2016. 377 с.
41. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.
42. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посіб. К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 184 с.
43. Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 227 с.
44. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. Київ: Слово, 2015. 632 с.
45. Масол Л.М. НУШ: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 3-4 кл. на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник / Л.М. Масол. К.: Генеза, 2020. 160с.
46. Мелаш В.Д. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»:

методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти спеціальності 013.Початкова освіта. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 94 с.

47. Мелаш В.Д. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації екологічної освіти для сталого розвитку: навчально-методичний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. 2017. 205 с. (Серія «Екологічна освіта для сталого розвитку»).
48. Мелаш В.Д., Молодиченко В.В., Олексенко Т.Д. Навчальні практики з методик викладання природознавства, біології, екології. Мелітополь: Видавничий будинок МДПУ. 2012. 332 с. (Серія «Екологічна освіта для сталого розвитку»).
49. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посіб. для вчителів / Л.Масол [О.Гайдамака, Е.Белкіна та ін.]. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
50. Методика навчання української мови в початковій школі: [навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / За наук, ред. М. С. Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
51. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство / укл. В.Д. Мелаш. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2018. 104 с.
52. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Сучасні технології вивчення галузі «Природознавство» / укл. В.Д. Мелаш. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2017. 84с.
53. Молодиченко В.В., Олексенко Т.Д., Мелаш В.Д. Краеведческий подход к экологическому образованию на юге Украины: учеб. пособ. Saarbrücken, Deutschland / Германия: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. 109 с.
54. Москаленко А.М. Історія вітчизняної педагогіки: навч. посіб. / А. М. Москаленко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2015. 303 с.
55. Національний освітній глосарій: вища освіта. Вид. 2-ге, перероб. і допов./за ред. В. Г. Кременя. Київ: Плеяди, 2014. 100 с.
56. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. К.: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
57. Нова українська школа: поради для вчителя/ під заг. ред. Бібік Н. М. К.: Плеяди, 2017. 206 с.
58. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи: додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 № 1009. URL: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-%D1%96.pdf> (дата звернення: 27.08.2020).
59. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / За ред. О.Пехоти. К., 2002.

60. Основи викладання мистецьких дисциплін.: Навчальний посібник / Загальна редакція О. Рудницької. К.: АПН України. 1998. 168с
61. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274с.
62. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.
63. Печерська Е.С. Уроки музики в початковій школі. К.: Либідь, 2001. 272 с.
64. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF> (дата звернення: 27.08.2020).
65. Про затвердження Примірного переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи: Наказ МОН України від 13.02.2018 № 137. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-zasobiv-navchannya-ta-obladnannya-navchalnogo-i-zagalnogo-priznachennya-dlya-navchalnih-kabinetiv-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 27.08.2020).
66. Про освіту: Закон України від 24.06.2020 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
67. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 27.08.2020).
68. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> (дата звернення: 27.08.2020).
69. Професійне мовлення вчителя. Короткий словник термінів/уклад. Ходанич Л. П., Палько Т. В. Ужгород, 2018. URL: <https://naurok.com.ua/korotkiy-slovník-terminiv-nush-dlya-profesiynogo-movlennya-vchitelya-2018-rik-17057.html> (дата звернення: 27.08.2020).
70. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2011. 640 с.
71. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2002. 270 с.
72. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах. К.: Освіта, 2007.
73. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Грамота, 2012. 504 с.

74. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю., Осьмук Н. Г., Чистякова І. А. П69 Практикум з історії педагогіки: навч.-метод.посіб. [для студ. закл. вищої освіти]. Вид 4-те, доповнене й перероблене. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 165 с.
75. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, доп. і перероб./уклад. О. Є. Антонова. Житомир: ЖДУ ім. Івана Франка, 2014. 100 с.
76. Словник термінів і понять з дисципліни «Загальні основи педагогіки» та «Дидактик» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» /уклад. К. І. Гоцуляк. Івано-Франківськ: ПНУ ім. Василя Стефаника, 2018. 38 с.
77. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. 1–2 клас (розроблена під керівництвом О. Я. Савченко). URL:
78. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. 3–4 клас (розроблена під керівництвом О. Я. Савченко). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf> (дата звернення: 27.08.2020).
79. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід: навч.-метод. посіб. / Л.І. Прохоренко та ін. Х.: Ранок, 2020. 160 с.
80. Фізеши О. Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство: навч. посіб. для студ. пед. спец. Київ: Кондор, 2014. 390 с.
81. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцько]. [в 2-х т.]. Харків: ХНАДУ, 2011. Т. 2. 524 с.
82. Чайка В. М. Основи дидактики: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 238 с.
83. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.
84. Шаповалова Т.Г., Мелаш В.Д., Ковальчук К.І. Гармонізуюча енергетика природи: навчально-методичний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2016. 324 с. (Серія: «Екологічна освіта для сталого розвитку»).
85. Шевнюк О.Л. Теорія і практика мистецької освіти майбутніх учителів у вищій школі. / О.Л.Шевнюк К.: НПУ, 2004. 555 с.